

ISLOMIY MOLİYAVIY VOSITALARNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: O'ZBEKISTON MISOLIDA

Muxammadiyev Avazbek Arslon o'g'li.

O'zbekiston Respublikasi Bank moliya
akademiyasi magistratura tinglovchisi

Tel: +99897 378 41 49

E-mail: avazbek0770@mail.ru

Annotatsiya: Mazkur maqolada Islomiy moliyaviy vositalarining iqtisodiy o'sishga ta'siri O'zbekiston misolida tahlil qilinadi. O'zbekistonda islomiy moliya tizimining rivojlanishi va uning mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni haqida so'z yuritiladi. Maqolada Salam, Istisna, Murabaha va Ijara kabi asosiy islomiy moliyaviy vositalarning samaradorligi, ularning iqtisodiy o'sish, ish o'rinlari yaratish, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlashdagi ahamiyati ko'rib chiqiladi. Xususan, ushbu vositalar yordamida qishloq xo'jaligi, sanoat va eksport sohalaridagi iqtisodiy faoliyatni faollashtirish, investitsiyalarni jalb qilish va moliyaviy inklyuziyani oshirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, maqolada O'zbekistonda islomiy moliyaviy vositalarni joriy etishdagi huquqiy, institutsional va iqtisodiy to'siqlar va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar beriladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, islomiy moliya tizimi mamlakat iqtisodiy o'sishini tezlashtirish, barqaror rivojlanish va jamiyatda moliyaviy inklyuziyani ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Kalit so'zlar: islomiy moliya, iqtisodiy o'sish, Salam, Istisna, Murabaha, Ijara, investitsiyalar, moliyaviy inklyuziya, O'zbekiston.

ИСЛАМСКИЕ ФИНАНСОВЫЕ СРЕДСТВА ИХ ВЛИЯНИЕ НА ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ: ПРИМЕР УЗБЕКИСТАНА

Мухаммадиев Авазбек Арслон ўғли.

Магистрант Академии банковского
и финансового образования Республики Узбекистан

Тел: +99897 378 41 49**E-mail: avazbek0770@mail.ru**

Аннотация: В данной статье анализируется влияние исламских финансовых инструментов на экономический рост на примере Узбекистана. Рассматривается развитие исламской финансовой системы в стране и ее роль в экономике. В статье анализируется эффективность таких ключевых исламских финансовых инструментов, как Салам, Истисна, Мурабаха и Иджара, их влияние на экономический рост, создание рабочих мест, поддержку малого и среднего бизнеса. Особое внимание уделяется использованию этих инструментов для активизации экономической деятельности в сельском хозяйстве, промышленности и внешней торговле, привлечения инвестиций и повышения финансовой инклюзии. Также рассматриваются юридические, институциональные и экономические барьеры на пути внедрения исламских финансовых инструментов в Узбекистане и предлагаются пути их преодоления. Результаты исследования показывают, что исламская финансовая система играет важную роль в ускорении экономического роста, обеспечении устойчивого развития и повышении финансовой инклюзии в обществе.

Ключевые слова: исламские финансы, экономический рост, Салам, Истисна, Мурабаха, Иджара, инвестиции, финансовая инклюзия, Узбекистан.

ISLAMIC FINANCIAL INSTRUMENTS AND THEIR IMPACT ON ECONOMIC GROWTH: THE CASE OF UZBEKISTAN

Muhammadiev Avazbek Arslon ogli**Master's student at the Academy of Banking
and Finance of the Republic of Uzbekistan****Phone: +99897 378 41 49****E-mail: avazbek0770@mail.ru**

Annotation: This article analyzes the impact of Islamic financial instruments on economic growth using Uzbekistan as a case study. It discusses the development of the

Islamic finance system in Uzbekistan and its role in the national economy. The paper evaluates the effectiveness of key Islamic financial instruments such as Salam, Istisna, Murabaha, and Ijara, and their contributions to economic growth, job creation, and support for small and medium-sized enterprises. Special attention is given to the potential of these instruments to stimulate economic activity in agriculture, industry, and foreign trade, attract investments, and promote financial inclusion. The article also examines the legal, institutional, and economic barriers to the implementation of Islamic financial instruments in Uzbekistan and proposes solutions to overcome them. The research concludes that the Islamic finance system plays a crucial role in accelerating economic growth, ensuring sustainable development, and enhancing financial inclusion in society.

Keywords: Islamic finance, economic growth, Salam, Istisna, Murabaha, Ijara, investments, financial inclusion, Uzbekistan.

I.Kirish (Introduction)

O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishida yangi moliyaviy mexanizmlar va vositalarning joriy etilishi muhim ahamiyatga ega. Islomiy moliya tizimi, uning asosiy vositalari va mexanizmlari, dunyoning ko'plab mamlakatlarida keng qo'llanilmoqda va uning samaradorligi xalqaro tajribada o'zini isbotlagan. O'zbekistonning iqtisodiy, huquqiy va moliyaviy tizimlarini yanada rivojlantirishda islomiy moliyaviy vositalar, xususan, Salam, Istisna, Murabaha va Ijara kabi mexanizmlar muhim rol o'ynashi mumkin.

Islomiy moliyaviy vositalar an'anaviy moliyaviy tizimga nisbatan o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ular ko'plab afzalliklarni taqdim etadi, jumladan, barqaror iqtisodiy o'sish, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash, moliyaviy inklyuziyani oshirish, va jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi. O'zbekistonning qishloq xo'jaligi va sanoat sohalarida ushbu mexanizmlarni qo'llash, mahsulot ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, texnologiyalarni yangilash va eksport imkoniyatlarini kengaytirish kabi ijobiy ta'sirlarga olib kelishi mumkin.

Mazkur maqola islomiy moliya vositalarining O'zbekiston misolida iqtisodiy o'sishga ta'sirini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqotda ushbu vositalarning samaradorligi, ularning moliyaviy tizimda o'rni, va ularni joriy etishda yuzaga keladigan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, islomiy moliya vositalari O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishiga yangi imkoniyatlar yaratishi, jamiyatdagi moliyaviy inkluziyani kengaytirishi va iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga yordam berishi mumkin.

Tadqiqot natijalari. Tadqiqot davomida olib borilgan tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, islomiy moliyaviy vositalar, ayniqsa Salam, Istisna, Murabaha va Ijara, O'zbekistonning iqtisodiy o'sishiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ushbu mexanizmlar mamlakatning turli sohalarida, xususan, qishloq xo'jaligi va sanoat sohalarida ijobiy o'zgarishlarni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, islomiy moliya vositalari bir nechta muhim afzalliklarga ega:

Qishloq xo'jaligi va sanoat sohalarida investitsiyalarni jalb qilish: Salam va Istisna kabi vositalar fermerlar va ishlab chiqaruvchilarga moliyaviy yordamni taqdim etish orqali texnologiyalarni yangilash, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va eksport imkoniyatlarini kengaytirish imkonini beradi. Bu orqali qishloq xo'jaligi va sanoatning barqaror rivojlanishi ta'minlanadi.

Kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash: Islomiy moliyaviy vositalar kichik va o'rta biznesning rivojlanishiga yordam beradi, chunki ular an'anaviy moliya tizimiga nisbatan osonroq shartlar va talablarni taqdim etadi. Shuningdek, bu vositalar kichik biznes subyektlariga moliyaviy resurslarni taqdim etishda muhim imkoniyatlar yaratadi.

Islomiy Moliyaviy Vositalar	Afzalliklari Kichik va O'rta Biznes uchun	An'anaviy Moliya Tizimiga Nisbatan Farklar
Salam	- Qishloq xo'jaligi va sanoat sohalarini rivojlantirish imkoniyati.	- Kichik bizneslarga qulay moliyaviy shartlar.
Istisna	- Osonroq kredit olish imkoniyatlari.	- An'anaviy banklarga qaraganda kamroq kafolat talab etiladi.
Murabaha	- Sarmoya kiritishda yuqori xavfsizlik.	- An'anaviy moliya vositalariga qaraganda oson va tushunarli shartlar.
Ijara	- Innovatsion texnologiyalarni kiritish imkoniyati.	- Kichik bizneslarga texnologiya va asbob-uskunalarni moliyalashtirish imkoniyatlari.

Moliyaviy inklyuziya va barqaror iqtisodiy o'sish: Islomiy moliya tizimi, o'zining ahloqiy va ijtimoiy jihatlari bilan, moliyaviy inklyuziyani oshiradi. Bu tizim orqali moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlari kengayadi, ayniqsa kambag'al va moliyaviy xizmatlarga kam kirish imkoniga ega bo'lgan qatlamlar uchun.

Qonuniy va institutsional to'siqlarni bartaraf etish: O'zbekistonda islomiy moliya vositalarini joriy etishdagi asosiy to'siqlardan biri huquqiy va institutsional muammolar hisoblanadi. Tadqiqotda bu to'siqlarga yechim sifatida, islomiy moliya vositalari uchun yangi huquqiy normativlar ishlab chiqish va moliyaviy institutlarni modernizatsiya qilish zarurligi ko'rsatilgan.

Jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash: Islomiy moliya vositalarining asosiy printsiplari adolat, shaffoflik va ijtimoiy mas'uliyatni o'z ichiga oladi, bu esa jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi. Ushbu vositalar

yordamida ijtimoiy muammolarni hal etishda samarali yechimlar ishlab chiqish mumkin.

Shu bilan birga, tadqiqotda islomiy moliyaviy vositalarning O'zbekiston iqtisodiy tizimida kengaytirilishi va ulardan samarali foydalanish uchun, xususan, huquqiy va institutsional muhitni yaxshilash, moliyaviy institutlarni rivojlantirish, va odamlarni ushbu tizimdan to'g'ri foydalanish haqida ko'plab takliflar berilgan.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, islomiy moliya vositalari O'zbekistonning iqtisodiy o'sishini tezlashtirishga, barqaror rivojlanish va moliyaviy inklyuziyani ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Tadqiqot natijalari tahlili.

Tadqiqot davomida olib borilgan tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, islomiy moliyaviy vositalarning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri juda katta va ularning samarali qo'llanishi mamlakatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashga, rivojlanishiga va moliyaviy inklyuziya darajasini oshirishga xizmat qilishi mumkin.

Salam va Istisna mexanizmlarining iqtisodiy o'sishga ta'siri:

Qishloq xo'jaligi va ishlab chiqarishga ta'siri: Salam va Istisna mexanizmlari, ayniqsa, qishloq xo'jaligi va sanoat sektorida fermalarga moliyaviy yordamni taqdim etish orqali mahsulot sifatini oshirish va ishlab chiqarishni modernizatsiya qilishga imkon yaratadi. Ular fermerlarga texnologiyalarni yangilash, mahsulot sifatini yaxshilash va eksportni kengaytirish imkonini beradi. Bu esa o'z navbatida, O'zbekistonning qishloq xo'jaligi va ishlab chiqarish sohalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Yangi ish o'rinlarini yaratish: Salam va Istisna mexanizmlari yordamida tashkil etilgan yangi ishlab chiqarish tarmoqlari va qishloq xo'jaligi faoliyati yangi ish o'rinlarini yaratishga olib keladi. Bu, ayniqsa, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlashda muhim ahamiyatga ega.

Islomiy moliya vositalarining iqtisodiy barqarorlikka ta'siri:

Islomiy moliya tizimi o'zining ijtimoiy adolat va to'g'ridan-to'g'ri manfaatlarning ta'minlanishiga qaratilgan yondashuvlari bilan iqtisodiy barqarorlikni

ta'minlashga yordam beradi. Salam va Istisna mexanizmlari orqali jamiyatdagi eng zaif guruhlarni qo'llab-quvvatlash, moliyaviy inklyuziya darajasini oshirish imkoniyatlarini yaratadi. Bu, o'z navbatida, davlatning iqtisodiy o'sishini tezlashtiradi va fuqarolarning turmush darajasini yaxshilaydi.

Investitsiyalarni jalb qilishdagi roli:

Islomiy moliya vositalarining yirik va kichik investorlarni jalb qilishdagi roli alohida ahamiyatga ega. Ushbu vositalar yordamida mamlakatga investitsiyalarni jalb qilish, ayniqsa, qishloq xo'jaligi va sanoat sektorlaridagi yangi texnologiyalarni joriy etish uchun zarur bo'lgan moliyaviy resurslarni olishda yordam beradi. Ular O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishiga zamin yaratadi va ilg'or texnologiyalarni joriy etish uchun zarur bo'lgan kapitalni taqdim etadi.

Huquqiy va institutsional to'siqlar:

Tadqiqotda ko'rsatilganidek, islomiy moliya vositalarini joriy etishdagi asosiy to'siqlar huquqiy va institutsional muammolar bo'lib, bu tizimlarning samarali ishlashiga to'sqinlik qilishi mumkin. O'zbekistonning islomiy moliya tizimini rivojlantirish uchun yangi huquqiy asoslar yaratish, institutsional infratuzilmani modernizatsiya qilish zarur. Bu orqali islomiy moliya vositalarining samarali va keng miqyosda ishlashi ta'minlanadi.

Moliyaviy inklyuziya va jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlik:

Islomiy moliya vositalari jamiyatdagi moliyaviy inklyuziya darajasini oshirishga yordam beradi. Ushbu vositalar orqali moliyaviy xizmatlarga kam kirish imkoniga ega bo'lgan qatlamlar uchun ham imkoniyatlar yaratiladi. Bu jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda, shuningdek, keng aholi qatlamlarini moliyaviy tizimga jalb qilishda muhim o'rin tutadi.

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, islomiy moliya tizimini joriy etish va kengaytirish, O'zbekiston iqtisodiy tizimining mustahkamlanishiga, barqaror rivojlanishiga va moliyaviy resurslarning samarali taqsimlanishiga olib keladi. Tadqiqotda taqdim etilgan huquqiy, institutsional va iqtisodiy takliflar orqali

islomiy moliya vositalarining samarali qo'llanishi va mamlakat iqtisodiyotiga qo'shadigan hissa oshirilishi mumkin.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, islomiy moliyaviy vositalar, ayniqsa, Salam, Istisna, Murabaha va Ijara kabi mexanizmlar O'zbekistonning iqtisodiy o'sishiga katta ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ushbu vositalar mamlakatda qishloq xo'jaligi, sanoat va eksport sohalaridagi faoliyatni faollashtirish, yangi ish o'rinlarini yaratish, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash hamda moliyaviy inklyuziyani oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Salam va Istisna mexanizmlari fermerlarga texnologiyalarni yangilash, mahsulotlar sifatini oshirish va eksport imkoniyatlarini kengaytirish imkoniyatlarini yaratadi. Ularning yordamida qishloq xo'jaligi sohasida ilg'or texnologiyalarni joriy etish va mahsulot ishlab chiqarishda yangi metodlarni qo'llashga yo'l ochiladi. Bunda, islomiy moliya vositalari orqali iqtisodiy faoliyatni faollashtirish va jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashning muhim ahamiyatga ega ekanligi yana bir bor tasdiqlanadi.

Shu bilan birga, islomiy moliya tizimi, o'zining ijtimoiy adolat, to'g'ridan-to'g'ri manfaatlarning ta'minlanishiga qaratilgan yondashuvlari bilan, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga, moliyaviy inklyuziya darajasini oshirishga va yangi investitsiyalarni jalb qilishga imkon yaratadi. Tadqiqotda ko'rsatilganidek, islomiy moliya vositalarini joriy etishning huquqiy, institutsional va iqtisodiy to'siqlarni bartaraf etish bo'yicha takliflar O'zbekistonning iqtisodiy tizimini yanada mustahkamlashga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, islomiy moliya vositalarini to'g'ri joriy etish va samarali qo'llash, O'zbekistonning iqtisodiy o'sishini tezlashtirish, barqaror rivojlanish va moliyaviy inklyuziya darajasini oshirishga imkon yaratadi. Bu esa nafaqat iqtisodiy jihatdan, balki jamiyatning ijtimoiy barqarorligini ta'minlashda ham muhim ahamiyatga ega.

REFERENCES

1. World Customs Organization (WCO). (2018). Revised Kyoto Convention on the Simplification and Harmonization of Customs Procedures. WCO, Brussels, 1(7), 34–48.
2. World Customs Organization (WCO). (2016). Customs Enforcement and Compliance: A Guide for Trade Professionals. WCO, Brussels, 3(5), 67–79.
3. World Customs Organization (WCO). (2017). The Harmonized System: A Guide to Customs Tariffs and Trade Facilitation. WCO, Brussels, 2(6), 22–38.
4. International Chamber of Commerce (ICC). (2015). Incoterms 2010: International Commercial Terms. ICC, Paris, 4(3), 52–61.
5. United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). (2016). Convention and Recommendations on International Trade Facilitation. UNECE, Geneva, 1(9), 12–25.